

Pouka o nestandardnim riječima u osnovnoj i srednjoj školi

Osnovna je svrha nastave Hrvatskoga jezika u osnovnoj i srednjoj školi osposobljavanje učenika za stvaranje govornih i pisanih tekstova na različitim funkcionalnim stilovima standardnoga jezika. Pritom je, dakako, nužno usvajanje standardnojezičnih riječi koje učenik nema u svojem immanentnom misaonom rječniku, zasnovanom ponajprije na zavičajnome govoru, no isto je tako učenicima potrebno ponuditi znanje o tome kako i uporaba nestandardnih leksema može biti opravdana u standardnome jeziku ako se oni rabe svjesno, iz funkcionalnostilskih razloga.

Sustavnije se o nestandardnim riječima počinje učiti u osmome razredu osnovne škole, kad se u okviru nastave o funkcionalnim stilovima rabe leksikološki nazivi *žargonizmi*, *dijalektizmi* i *lokalizmi*, te u četvrtome razredu srednje škole, kad se uz navedene nazive definiraju još i *regionalizmi* te se donekle nejasno spominju *kolokvijalizmi*.

U šarolikome području nestandardnih idioma nije lako uspostaviti jasne kriterije za sociolingvističko kategoriziranje leksema, no kad je riječ o pouci u osnovnoj i srednjoj školi, nužno je težiti preglednosti i jasnoći. Kako opis navedenih naziva u udžbenicima hrvatskoga jezika smatram donekle nepotpunim i nejasnim, iznijet ću prijedloge za ponešto drukčiji opis te ću ih prikazati u usporednoj tablici. Nakon toga iznijet ću razloge za sve ono što je u predloženome opisu drukčije od trenutačnoga. Dodao bih kako smatram da bi u sedmome ili osmome razredu osnovne škole trebalo započeti s poukom o svih pet u tablici navedenih naziva.

	TRENUTAČNI OPIS ¹	PRIJEDLOG OPISA
LOKALIZMI	<p>rasprostranjeni su na najmanjem području jer pripadaju jednomu mjesnom govoru (npr. <i>gospar</i> – dubrovački lokalizam) (Dujmović Markusi i Pavić-Pezer 2014: 44)</p> <p>najmanje područno rasprostranjeni leksemi jer su svojstveni jednome mjesnom govoru, zbog čega se prepoznaju kao leksičke značajke nekoga mjesta, npr. <i>gospar</i>, <i>plaš</i>, <i>đelozija</i> (Samardžija 2009: 34.)</p> <p>riječi svojstvene jednome mjesnom govoru, npr. Dubrovnik: <i>gospar</i> (Bagić i dr. 2013: 42.)</p>	<p>riječi koje se upotrebljavaju samo na nekome manjem području – u nekome gradu i užoj okolini, u manjoj skupini sela i sl., npr. <i>gospar</i>, <i>šjalpa</i>, <i>dumina</i>...</p>

* Mate Milas učitelj je hrvatskoga jezika u Osnovnoj školi Većeslava Holjevca u Zagrebu.

	TRENUTAČNI OPIS	PRIJEDLOG OPISA
REGIONALIZMI	<p>Regionalizmi su karakteristični za većinu mjesnih govora koji pripadaju istoj skupini. Upotrebljavaju se na području većem od mjesnoga govora, a manjem od narječja. Regionalizmi su, primjerice, dalmatinizmi (<i>kukumar, lancun</i>) ili slavnizmi (<i>kecelja, komšija</i>). (Dujmović Markusi i Pavić-Pezer 2014: 44)</p> <p>leksemi karakteristični za većinu govora ili sve govore koji pripadaju istoj skupini govora, što znači da ih rabe govornici na području većem od mjesnoga govora, a manjemu od narječja, npr. <i>bojtar, utvaj, kenjac, mjendel, špaker, šporet...</i>, <i>manistra, maneštra...</i> (Samardžija 2009: 34)</p>	<p>a) riječi koje se upotrebljavaju u većoj skupini govora unutar nekoga narječja, tj. u nekim pokrajinama unutar jednoga narječja, npr. <i>naoposum, kenjac, čuko, pendžer, bojtar, štikadenta</i> itd.</p> <p>b) posuđenice koje su se proširile u neke hrvatske krajeve ili regije bez obzira na narječne granice, npr. <i>paradajz, pomidora, pijaca, plac, pazar, šeflja, kaciola...</i> (njihovo je širenje povezano sa stranim povijesnim političko-kulturnim utjecajima)</p>
DIJALEKTIZMI	<p>karakteristični su za područje cijeloga narječja (čakavizmi, kajkavizmi i štokavizmi) (Dujmović Markusi i Pavić-Pezer 2014: 44)</p> <p>leksemi s najvećom prostornom proširenošću jer su karakteristični za cijelo područje jednoga narječja, npr. <i>biža, pes, banda (strana), bižidid...</i> (Samardžija 2009: 34, 36.)</p> <p>riječi i izrazi podrijetlom iz dijalekta, npr. <i>lesa, pes, katriga, ponistra, obrlatiti...</i> (Bagić i dr. 2013: 102)</p>	<p>riječi karakteristične za pojedino narječje, rabe se u većini govora određenoga narječja, npr. <i>kaj, ča, šta, pes, vugel, vrtal, tič, tica, čela, simo, vamo...</i></p>
ŽARGONIZMI	<p>riječi svojstvene žargonu, odnosno govoru kojim se koriste pripadnici neke uže skupine određene dobno ili društveno (mladi ljudi, različita zanimanja i sl.) (Dujmović Markusi i Pavić-Pezer 2014: 50)</p>	<p>riječi kojima se uglavnom koriste neke društvene skupine, npr. u pravilu se mlađe osobe koriste riječima <i>cool, brija, žasu, fejkati, fejlati...</i>; ljubitelji kartaških igara na tzv. talijankama koriste se riječima <i>štrocati, strišati, forpas, cupas...</i>;</p>

¹ Trenutačni opis navodim iz sljedećih udžbenika: Dujmović Markusi, D., Pavić-Pezer, T. 2014. *Fon-fon, udžbenik hrvatskoga jezika za četvrti razred gimnazije*. Zagreb.; Samardžija, M. 2009. *Hrvatski jezik 4, udžbenik za 4. razred gimnazije*. Zagreb.; Bagić, K., Katalinić, Z., Motik, M., Rimac Jurinović, M., Sušac, S. 2013. *Hrvatski jezik 8, udžbenik hrvatskog jezika za 8. razred*. Zagreb. Napominjem da se udžbenik Marka Samardžije više ne rabi u školama, no to je polazni udžbenik prema kojemu su pisani svi trenutačni udžbenici za četvrte razrede srednjih škola te se uglavnom rabi i kao osnovni fakultetski udžbenik leksikologije.

	TRENUTAČNI OPIS	PRIJEDLOG OPISA
ŽARGONIZMI	leksemi koji pripadaju profesionalno ili dobnio izdvojenim društvenim skupinama (Samardžija 2009: 44) riječi ili izrazi koji pripadaju žargonu; specifičnome govoru neke društvene skupine, npr. <i>šuška (novac), brijati (govoriti, umisljati), ljakse (seljak)</i> ... (Bagić i dr. 2013: 102)	ljubitelji računalnih igrica rabe riječi <i>killovi, uplinkovi, modovi, drop-podovi, power-upovi</i> ...; preprodavači automobila u međusobnome razgovoru upotrebljavaju riječ <i>rega</i> umjesto <i>registracija</i> itd.
KOLOKVIJALIZMI	Kolokvijalizmi su riječi ili izrazi svojstveni razgovornomu stilu: <i>printer</i> umjesto <i>pisač</i> , <i>šoping</i> umjesto <i>kupnja</i> i dr. (Dujmović Markusi i Pavić-Pezer 2014: 50) To je u prvom redu leksički sloj svojstven jeziku izravne neslužbene komunikacije koji postoji kao međusloj između standardnoga jezika i dijalekta. Naziva se razgovorni ili kolokvijalni jezik, a njegovi leksemi kolokvijalizmima. (Samardžija 2009: 45)	nestandardne riječi koje su u svakodnevnome razgovoru učestale u većine govornika hrvatskoga jezika bez obzira na narječje, regiju, dob ili pripadnost govornika kojoj društvenoj skupini, npr. <i>frižider, kičma, čošak, pegla, kupaona, šoferšajba, lavabo, uhapsiti, uputstvo, takmičenje, šoping, veš</i> ...

Prije nego što počnem obrazlagati iznesene prijedloge, želim istaknuti kako je u opisu i u komentarima bilo koje jezikoslovne kategorizacije namijenjene ponajprije nastavi poželjno imati na umu spoznaje tipološkoga ili prototipnoga pristupa. Za taj je pristup karakteristično da se na osnovi svojstava koja se ponavljaju kod većega broja jedinica u korpusu definira prototip, tj. tipični predstavnik ili predstavnici. Tipični se predstavnici shvaćaju kao oni koji se nalaze u sredini ljestvice, a od sredine prema krajevima nastavljaju se sve netipičniji predstavnici. U nastavi leksikologije potrebno je navoditi što više prototipnih primjera u kojima učenici jasno uočavaju obilježja na kojima se zasniva kategorizacija. Pri kategoriziranju, primjerice, nestandardnih leksema iz svojega govora učenici najprije uspoređuju riječ s prototipnim primjerima i njihovim opisom, a zatim je dodjeljuju kategoriji na čiji prototip najviše nalikuje.

U navedenim prijedlozima, osim ponešto drukčije formulacije, nema gotovo nikakvih razlika u opisu lokalizama i žargonizama. U opisu lokalizama tek smatram da nije potrebno isticati strogu zatvorenost uporabe unutar jednoga mjesnog govora, ne samo zato što je granice jednoga mjesnoga govora vrlo teško odrediti, nego i zato što je vrlo malo vjerojatno da bi neka riječ ostala samo u tim granicama (npr. i najčešće navođeni lokalizam *gospar* upotrebljava se u svim mjesnim govorima na dubrovačkome području).

Regionalizme sam podijelio u dvije skupine. Opis regionalizama iz prve skupine odgovara trenutnomu opisu u školskim knjigama i priručnicima, u kojima podjela na lokalizme, regionalizme i dijalektizme nastoji slijediti dijalektološku podjelu na mjesne govore, dijalekte i narječja. Međutim, izvan leksikološkoga opisa ostaje golem broj posuđenica

koje se upotrebljavaju u nekim krajevima bez obzira na granice među narječjima, a njihova proširenost uglavnom ovisi o povijesnim političko-kulturnim utjecajima drugih naroda (i njihovih jezika) na govornike hrvatskoga jezika. Na primjer, germanizmi *paradajz*, *šrafčiger*/*šarafčiger*, *šeflja* govore se i u kajkavskoj Krapini i u štokavskim Našicama, talijanizmi *pijat*/*pjat*, *lancun*, *kacavida*, *kaciola*, *kušin* govore se i u čakavskome Trogiru i u štokavskome Imotskom. Iako su mnoge od tih riječi u aktivnoj uporabi i u seoskim i u gradskim govorima pojedinih područja, tj. dijelom su aktivnoga leksika naših učenika,

.....
 Germanizmi *paradajz*, *šrafčiger*/
šarafčiger, *šeflja* govore se i u
 kajkavskoj Krapini i u štokavskim
 Našicama, talijanizmi *pijat*/*pjat*,
lancun, *kacavida*, *kaciola*, *kušin*
 govore se i u čakavskome Trogiru
 i u štokavskome Imotskom.

o njima se u nastavi uopće ne govori ili se katkad svrstavaju u dijalektizme ili „unutarnarječne” regionalizme, što mi se čini posve neopravdanim. Držim da te lekseme također možemo nazivati regionalizmima, a mnogi od njih i imaju takvu oznaku u rječnicima hrvatskoga jezika. Ovako je, primjerice, Vladimir Anić u uvodnome tekstu *Rječnika hrvatskoga jezika* iz 1994. objasnio kraticu *reg.* (regionalno): „Upućuje da se riječ ili jezična jedinica upotrebljava u jednoj od jezičnih regija. Pojam se ne smije shvatiti geografski ni politički, nego kao velika zona kulture koja se

prelama u hrvatskom jeziku i kao jezična činjenica. To su zone znatnijeg civilizacijskog prožimanja s romanskom (talijanskom), germanskom (njemačkom), orijentalnom (tursko-islamskom) kulturom i specifičnim prožimanjem vokabulara s nekim jezicima kao kulturnim činjenicama.”

Dijalektizmi su riječi koje su unutar jednoga narječja ponajviše proširene, no držim da u definiciji ne treba isticati kako dijalektizam mora biti proširen u granicama cijeloga jednog narječja jer je zapravo iznimno mali broj jezičnih izoglosa koje povezuju sve mjesne govore jednoga narječja (npr. takve nisu čak ni izoglose *kaj*, *ča*, *šta*), a osobito je mali broj takvih izoglosa koje bi pritom bile razlikovne u odnosu na ostala dva narječja i standardni jezik. Smatram da bi u nastavi kao prototipne primjere dijalektizama trebalo navoditi što više riječi hrvatskoga (praslavenskoga) podrijetla jer se u onome što smatramo reprezentativnim govorom nekoga narječja ili dijalekta očituje, na neki način, starije, izvorno jezično stanje, sve ono što proizlazi iz unutarnjega razvoja nekoga hrvatskog idioma. (Držim da se pritom ne bi trebalo smatrati pogrešnim nazivanje dijalektizmom bilo kojega regionalizma praslavenskog podrijetla, npr. *ovden*, *unden*, *tuten*, *pot*, *žot*, *ca*, *kej*...) Posuđenice, pak, najčešće nisu ulazile u hrvatske govore ovisno o dijalektnim granicama, nego o povijesnim granicama i utjecajima te većinu njih bolje opisuje navedena definicija regionalizama (pod b), no kao primjere dijalektizama treba navoditi starije usvojenice, posebice one koje su dobile izgovorna obilježja karakteristična za govore pojedinoga narječja (*Jezuš*, *Vuzem*, *meša*...).

Posebno je neobična činjenica da se nikamo ne svrstavaju (ili se svrstavaju prilično neodređeno) nestandardne riječi kao što su *frižider*, *vešmašina*, *veš*, *pegla*, *hauba*, *šoferšajba*,

kumplung/kuplung, sic, inžinjer, saučešće, čošak, uputstvo, četri, kužiti, faliti, spisak, ofsajd, bus (autobus), *šofer, šoping, kičma, stomak* itd., koje se u svakodnevnome govoru učestalo rabe u svim hrvatskim krajevima bez obzira na dob ili pripadnost govornika kakvoj društvenoj skupini. Zbog čestote i proširenosti to su zapravo riječi o kojima najviše pišu naši jezični savjetodavci. Predlažem da se te riječi nazivaju kolokvijalizmima (*lat. colloquium* \approx *colloqui: razgovarati*) jer se njihova uporaba u jezikoslovnim radovima najčešće povezuje s tzv. razgovornim, kolokvijalnim jezikom, tj. jezikom svakodnevnoga neformalnog razgovora, što, pak, može biti razgovor na bilo kojemu hrvatskom zavičajnom idiomu, gradskome i seoskome. Nazivom *razgovorni jezik* nastoji se nadići tradicionalno promišljanje hrvatskih govora kao isključivo dijalektnih te se obuhvaćaju i mnogi gradski govori koji od prve polovice 20. st. zbog miješanja govornika različitih dijalekata i želje za razlikovanjem od okolnih seoskih govora nastoje biti što sličniji hrvatskomu standardnom jeziku. U navedenome opisu iz udžbenika Marka Samardžije

razgovorni se jezik ograničava na „međusloj između standardnoga jezika i dijalekta”, što bi, držim, bio ponajprije upravo jezik gradova koji se podosta udaljio od „izvornih” mjesnih dijalektnih govora prema standardnomu jeziku, a kojima se, prema društvenoj potrebi, kao prestižnijim gradskim idiomom dobro služe i govornici okolnih mjesnih govora (osim možda starijih osoba). Bez obzira na to želimo li nazivom *razgovorni/kolokvijalni jezik* obuhvatiti sve hrvatske zavičajne govore ili samo gradske govore, nesumnjivo je da su to supstandardni idiomi u kojima se „prirodno” rabe nestandardni jezični elementi (u njima bi stilski obilježeni mogli biti „standardizmi”, npr. uporaba riječi *što, glačalo, tržnica, bih* u splitskome, zagrebačkome, riječkome ili osječkomu govoru). Stoga se govorni ili pisani tekstovi iz tih idioma ne mogu navoditi kao primjeri razgovornoga funkcionalnog stila standardnoga jezika, što je često u kroatističkim radovima i posve prevladava u nastavi hrvatskoga jezika. Mi možemo, naravno, učenicima prezentirati tekstove na kojemu supstandardnom idiomu da uoče uobičajen kontekst određene kategorije nestandardnih riječi te raznovrsnost hrvatskih idioma, no ako je primarni cilj nastave osposobiti učenike za služenje hrvatskim standardnim jezikom, potrebno im je zatim predočiti i tekstove na standardnome jeziku, u kojemu se nestandardne riječi funkcionalnostilski vješto rabe i onda ih prepoznamo kao kolokvijalizme, žargonizme itd.² Nestandardni leksemi koji se iz

.....
 Nestandardne riječi kao što su
frižider, vešmašina, veš, pegla,
hauba, šofersajba, kumplung/
/kuplung, sic, inžinjer, saučešće,
čošak, uputstvo, četri, kužiti, faliti,
spisak, ofsajd, bus (autobus), *šofer,*
šoping, kičma, stomak itd., koje se u
 svakodnevnome govoru učestalo
 rabe u svim hrvatskim krajevima
 bez obzira na dob govornika ili
 pripadnost kakvoj društvenoj
 skupini, najbolje bi bilo nazivati
 kolokvijalizmima.

² Više o razlici razgovornoga jezika i razgovornoga funkcionalnog stila standardnoga jezika vidjeti u radu *Žargonizmi kao značajka razgovornoga funkcionalnog stila* M. Mihaljević, u knjizi *Nestandardni hrvatski jezik prema standardnom hrvatskom jeziku* (AZOO, 2015., knjiga dostupna na internetu).

stilskih razloga katkad preuzimaju u standardni jezik iz razgovornoga/kolokvijalnoga jezika (bez obzira na to mislimo li samo na gradske ili na sve supstandardne idiome), mogu biti raznovrsni. Ako bismo ih sve nazivali kolokvijalizmima, onda bi to uključivalo *kolokvijalne žargonizme, kolokvijalne dijalektizme, kolokvijalne regionalizme, kolokvijalne lokalizme* te ostale *kolokvijalizme*, što je u dvorječnim nazivima pleonazam jer se pridjevom *kolokvijalan*

.....
 Budući da riječi kao *vešmašina, frižider, šoping* i sl. nisu ni lokalizmi, ni dijalektizmi, ni regionalizmi, ni žargonizmi, zapravo se u takvome opisu jedino na njih odnosi jednorječni naziv *kolokvijalizmi*.

u tim sintagmama ističe da se leksem uobičajeno rabi u supstandardnome razgovornom jeziku, a ta je semantička oznaka već sadržana u samoj definiciji navedenih pojmova. Budući da riječi kao *vešmašina, frižider, šoping* nisu ni lokalizmi, ni dijalektizmi, ni regionalizmi, ni žargonizmi, zapravo se u takvome opisu jedino na njih odnosi jednorječni naziv *kolokvijalizmi*. U tome vidim uporište da se taj u leksikologiji nejasno definiran (na neki način neiskorišten) naziv rabi isključivo za nestandardne riječi koje se u neformalnome svakodnevnom

razgovoru ili rjeđe u pisanju rabe uglavnom u cijeloj Hrvatskoj (i među govornicima hrvatskoga jezika izvan Hrvatske) bez obzira na dob, profesijsku ili kakvu drugu društvenu pripadnost govornika. Dakle, od lokalizama, regionalizama i dijalektizama razlikuju se po tome što su prošireni u gotovo svim hrvatskim govorima, a od žargonizama po tome što nisu ograničeni ni na koju društvenu skupinu. Učenicima se mogu objasniti i zanimljive promjene u uporabi pojedinih riječi. Na primjer, riječ *super* (u značenju *izvorsno, sjajno...*) bila je žargonizam dok su je rabili uglavnom mladi, no proširila se na sve dobne skupine postajući kolokvijalizmom; riječ *čošak* bila je regionalizam dok se rabila uglavnom u štokavskim područjima, no proširila se u sve hrvatske krajeve te postala kolokvijalizmom; riječ *ofsajd* bila je standardna riječ, no u standardnome ju je jeziku potpuno zamijenila riječ *zaleđe* te je riječ *ofsajd* postala kolokvijalizmom itd. Zbog uporabe u tzv. razgovornome jeziku i etimologije samoga naziva predlažem da se kolokvijalizmi nazivaju još i *razgovornim riječima*, to više što se u rječnicima hrvatskoga jezika uz takve riječi često i nalazi kratica *raz.* ili *razg.* U spomenutom rječniku Vladimira Anića kratica *razg.* ovako se objašnjava: „razgovorno, kolokvijalno. Upućuje da se riječ ili oblik prirodno, spontano i redovno govore. Pristaje im kontekst ‘kako se obično kaže’ i sl.”

Nastava o nestandardnim riječima povezana je s nastavom o funkcionalnim stilovima standardnoga jezika. Učenici, naime, moraju usvojiti znanje o tome kad je iz stilskih razloga u standardnome jeziku opravdano rabiti nestandardne riječi. Uglavnom, što je stupanj formalnosti i objektivnosti veći, to je manja mogućnost uporabe nestandardnih leksema (i bilo kojih drugih nestandardnih jezičnih pojavnosti) te takve tekstove možemo smatrati prototipnim primjerima standardnoga jezika. U pisanome standardnom jeziku to su ponajprije analitički,

Za primjere i analizu tekstova razgovornoga jezika te tekstova standardnoga jezika s uporabom nestandardnih riječi upućujem na rad *Nestandardnojezični elementi u publicističkome funkcionalnom stilu* L. Hudeček, objavljen također u navedenoj knjizi.

esejistički, znanstveni tekstovi, službeni pravni i administrativni tekstovi: zakoni, statuti, pravilnici, molbe, dopisi itd. te novinski informativni tekstovi: vijesti, izvješća i sl. U svim se tim tekstovima nestandardni leksemi nužno obilježavaju navodnicima ili kurzivom jer bi se u protivnome smatrali pogreškom. U njima se uglavnom ne rabe ni riječi koje još uvijek rubno pripadaju standardnom jeziku, ali uz njih postoji u struci prihvaćen, u uporabi dovoljno proširen standardnojezični sinonim, npr. *kompjuter – računalo, materinji – materinski, naprosto – jednostavno, kreditor – vjerovnik/zajmodavac*. Ako se povećava neformalnost konteksta ili subjektivnost izražavanja, uporaba nestandardnih leksema može biti učestalija. U novinskim je tekstovima to često u kolumnama, komentarima, recenzijama i sl., u književnoumjetničkim tekstovima to je učestalo u svim vrstama te također u konverzacijskome pisanom standardnom jeziku s kojim se najčešće susrećemo na internetskim forumima, u internetskim društvenim skupinama itd. Posebice je složena uporaba jezika u književnim djelima. Prije svega, većina je suvremenih književnih tekstova pisana standardnim jezikom s vrlo malo nestandardnih leksema, te su oni u takvim tekstovima uglavnom obilježeni navodnicima ili kurzivom. Tako je u gotovo svim prevedenim proznim djelima, a i u mnogim djelima hrvatskih autora.

Više se nestandardnih leksema pojavljuje u govoru likova u proznim ili dramskim djelima hrvatskih autora te u poeziji. Oni tu imaju stilsku ulogu snižavanja razine formalnosti, tj. oponašanja neformalnih razgovornih idioma ili su motivirani subjektivnim umjetničkim iskazom. Katkad govor likova u pripovjednim djelima u potpunosti pripada drugomu idiomu i tada možemo govoriti o miješanju dvaju sustava. (Književno djelo može, dakako, biti pisano u potpunosti na nekome drugom konkretnom idiomu hrvatskoga jezika.) Pretežno dijaloški, konverzacijski tip pisanih tekstova na standardnome jeziku pojavljuje se i u privatnome dopisivanju mobitelom ili računalom te u pisanju na internetu, koje može biti manje ili više javno. U vezi s privatnim dopisivanjem učenike je potrebno upozoriti na to da nije isto pisati prijatelju ili pisati osobi koju slabije poznajemo i službeno joj se obraćamo, a u vezi s manje ili više javnim pisanjem na internetu valja istaknuti da se povećavanjem kruga potencijalnih čitatelja napisanoga povećava mogućnost uporabe standardnoga jezika kao osnovnoga sustava, u kojemu se onda manje ili više svjesno rabe nestandardni leksemi. Za razliku od prototipnih tekstova u kojima formalnost konteksta posve ograničava uporabu nestandardnih riječi, u

.....
 U novinskim je tekstovima česta uporaba nestandardnih riječi u kolumnama, komentarima, recenzijama i sl. U književnoumjetničkim tekstovima to je učestalo u svim vrstama te također u konverzacijskome pisanom standardnom jeziku s kojim se najčešće susrećemo na internetskim forumima, u internetskim društvenim skupinama itd. Posebice je složena uporaba jezika u književnim djelima. Prije svega, većina je suvremenih književnih tekstova pisana standardnim jezikom s vrlo malo nestandardnih leksema, te su oni u takvim tekstovima uglavnom obilježeni navodnicima ili kurzivom.

pisanju na internetskim forumima, blogovima, unutar društvenih skupina itd. sloboda je pisanja jako velika, tako da i tekstovi u kojima se inicijalno željelo zadržati standardni sustav lako *skliznu* u supstandard, vrlo često i zbog lošega poznavanja standardnoga jezika.

U govornome standardnom jeziku općenito je vrlo rijetka uporaba nestandardnih riječi koje ne bismo smatrali pogrešnima u okviru toga sustava. Naime, onaj tko se nađe u kontekstu za koji smatra da zahtijeva standardni jezik, nastoji da taj standardni jezik bude što bolji, bez obzira na to je li riječ o konverzacijskome, izvještajnome ili izlagačkome govornom standardnom jeziku. Svjesna, stilska uporaba nestandardnih leksema u govorenome se tekstu obično najavi izrazima „što bi se kolokvijalno reklo”, „što bi se reklo u žargonu”, „što bi se reklo u mojemu kraju” itd. ili se izreknu drukčijom intonacijom. Uporaba nestandardnih leksema u govornome standardnom jeziku najčešće je ipak nesvjesna, ili zbog slabijeg poznavanja standardnoga jezika, ili zbog prisile brzoga izbora leksema iz misaonoga rječnika, a takvu uporabu smatramo pogrešnom. Rijetki su govorni tekstovi u kojima bi se u standardni idiom ubacivalo podosta nestandardnih riječi zato što je prijelaz s uzornoga govornog standardnog jezika u svakodnevni govor najčešće trenutačan i potpun. Čim govornik napusti formalni kontekst u kojemu se trudio rabiti što bolji standardni jezik, on u trenutku prelazi na svoj nestandardni zavičajni idiom. Valja ipak dodati kako je moguće da standardni jezik komu postane osnovni jezik sporazumijevanja u svim ili gotovo svim prigodama. Najčešće je riječ o ljudima koji se zbog zanimanja učestalo služe standardnim jezikom i koji ga dobro poznaju te su u stanju, ovisno o sugovorniku/sugovornicima, vješto umetati raznovrsne supstandardne jezične pojavnosti zadržavajući standardnojezičnu osnovu.

Na kraju, zamolio bih sve vas koji ste pročitali rad i vezani ste uz nastavu ili proučavanje hrvatskoga jezika da ispunite upitnik o iznesenome prijedlogu. Naime, budući da je u tijeku kurikulna reforma, moglo bi se utjecati na promjene u obradi nastavnih tema.

Upitnik

Smatrate li da bi izneseni prijedlog opisa nestandardnih riječi bio dobar za nastavu hrvatskoga jezika u osnovnoj i srednjoj školi?

- 1) Ne, smatram da je trenutačni opis bolji.
- 2) Da, smatram da bi bio bolji predloženi opis.
- 3) Ne mogu dati jednoznačan odgovor jer ponešto smatram dvojbenim (ukratko navesti ono što je dvojbeno).

(Odgovor poslati na e-adresu: mate.milas211@gmail.com. Hvala!)